

Profesör Dr. Remzi Özcan'ın Anısına

Eulogy for Professor Dr. Remzi Özcan

Değerli okurlar ve meslektaşlarım,

Türk Kardiyolojisi topluluğunun en önemli kişilerinden biri olan Prof. Dr. Remzi Özcan'ı 4 Temmuz 2007'de kaybettik. Üzüntümüz kuşkusuz çok büyük. Hele O'nu yakından tanıyanlar ve birlikte çalışma fırsatı bulanlar için bu durum daha da sarsıcı. Merhum Hocamızı, önce yıllardan beri aktif olarak çalışmaya devam ettiği Florence Nightingale Hastanesi'nde

yapılan ilk tören ve ardından en önemli akademik ve meslek yaşamının geçtiği, kurucusu olduğu İstanbul Tıp Fakültesi'nde yapılan 2. törenin ardından Zincirlikuyu Mezarlığı'na defnettik.

Merhum Hocamız, uzun meslek yaşantısı içinde kendisinden beklenebilecek her türlü verimli, yararlı çalışmayı mükemmel yapmış biri olarak, bir bakıma "yaşam ödevi"ni her türlü takdirin üstünde yerine getirmiş biri olarak aramızdan ayrılmış olmasına rağmen, vefatını kolayca kabullenebilmek pek mümkün değil. Ölümün kolayca kabul edilebilir bir şekli yok. Hatta ölüm soğuk yüzlü, ürkütücü, insanları ayırıcı ve bitirici. Ama ölüm bir gerçek. İşte bu gerçek, Remzi Hocamızı bizden ayırdı. Hocamızı uğurlamak adına yazmam istenen bu yazıda, hiçbir sözün, hiçbir, ağıt namelerinin elem dolu duygularımızı ifade etmede yeterli olmadığını, olamayacağını gayet iyi biliyorum. Ölene rahmet, sevenlerine sabırlar dilemekten ve kabullenmekten başka elimizden ne gelir? O yüzden hüznü sözler yerine, Hocamızın bize bıraktığı, bırakmak için çok çalıştığı güzellikleri, iyilikleri hatırlatmak istiyorum.

İnsan yaşamını, bütün insanların tek bir sahnede değişik roller aldığı bir tiyatro oyununa benzetebiliriz. Bu tiyatro oyununda, hocamız bir aktör olarak başrolde oynadı, mükemmel bir performans gösterdi ve şimdi O'nun rolü bitti, perdesi kapandı. Ama, bu büyük sahnede göstermiş olduğu performans, takdir ve övgü ile yıllarca zaten konuşuldu, konuşulmaya devam edecek ve örnek alınacaktır.

Hocamız, asistanlık eğitiminden sonra, merhum Profesör Frank'ın yönlendirmesi ve destekleri ile ülkemizde modern kardiyolojinin en önde gelen kurucusu oldu. Kardiyovasküler hemodinamik tetkiklerin ve kalp kateterizasyonunun, kurumsal bir yapı

içinde rutin olarak yapılmasını sağladı. Bununla yetinmedi, tedaviye yönelik olarak, modern kalp cerrahisinin ülkemizde, kendi kurumumuzda ve diğer kurumlarda yerleşmesi ve gelişmesinde kurucu ve yol gösterici oldu. Onunla yetinmedi, koroner yoğun bakım ünitelerinin kurulmasında ve organizasyonunda öncü oldu.

Kardiyolojinin gelişmesi için dernekleşmek gerektiği anlayışı 1950'lerden itibaren, bütün Dünya'da yerleşmekte idi. Remzi Özcan, birkaç meslektaşı ile birlikte Türk Kardiyoloji Derneği'ni kurdu ve uzun yıllar bu derneğin başkanlığını yürüttü. Artık Hocamız, yaptıkları ile öğrenci ve hekim eğitimi ile ulusal ve uluslararası yayınları ve kitapları ile sadece bizim hocamız olmaktan çıkmış, her kardiyoloğun, her iç hastalıkları uzmanının ve hatta her kardiyovasküler cerrahın hocası olmuştu. Onun öğrencileri bizler de, hocamızın bize gösterdiği yoldan ilerledik, zamanla hoca olduk. Aktif meslek yaşantısına, sonuna kadar devam etti ve bu nedenle de çok uzun zamandan beri "hocaların hocası" olarak anıldı.

Enerjisi, kardiyolojinin geleceğine yönelik isabetli bilimsel önsezisi, O'nu başka merkezlerin ve kuruluşların da oluşumuna destek olmaya yönlendirdi. Zaten bu konuda kendisine başvurular ve talepler olmakta idi. Çünkü O Remzi Özcan'dı. Koşuyolu Kalp Merkezi, Florence Nightingale Hastanesi ve İstanbul Bilim Üniversitesi'nin kurulması aşamasındaki katkıları, bu kurumların yöneticileri tarafından her zaman ifade edilmektedir.

Hocamızın daha birçok bilimsel başarılarından söz etmek mümkün. O Türk tıp tarihinde hak ettiği yeri zaten çoktan aldı.

O'nun bir de yüksek değerinde insani vasıfları bizleri derinden etkiledi. Hastalarına düşkünlüğü ve bu düşkünlük içinde ilaçların dozlarının bile çok ince ayarı bazen hayret verecek derecede idi. Kapısına gelen fakir fukaranın geri çevrilmesi söz konusu olmazdı. O'nu en çok kızdıran, hastalara kötü davranılması idi, diyebilirim. Hasta bakım ve tedavisinde ihmali asla affetmezdi.

Birlikte çalıştığı personel, hemşire, memur, şoför vs. herkeşe saygı ve sevgi ile yaklaşırdı. Yıllarca birlikte çalıştığı şoförünü, şoförlük yapamayacak hale geldiğinde de yanından ayırmadı. Şoförünün son derece içten, minnet ve sevgi dolu bir ifade ile söylediği "Bana 22 yıl boyunca hiçbir zaman patronluk yapmadı." sözü çok dikkat çekici bir örnektir.

Remzi Hocamızın çevresindeki gençleri desteklemesi ve motive etmesi, O'nun en belirgin farklılıklarından birisi idi. Bunu, Hocamızın bir değişik yönü olarak vurgulamalıyım ki, bu yönü bizi motive etmede önemli bir unsurdu: Ne kadar başarılı olursak olalım, başardıklarımızdan yetinmez, daha fazlasını yapabileceğimizi ve yapmamız gerektiğini bize söylerdi ve bizleri buna inan-

dırırdı. Çünkü O'nun bizleri görmek istediği yer, Türkiye'de değil, Dünya'da en iyi yerlerde olmamız ve en önemli bilimsel yayınları yapmamız idi. O sebeple, yurtdışında çok başarılı olmuş öğrencilerini ayrı bir zevk ve takdir ile hatırlardı.

Yıllar önce, Anadolu Kardiyoloji mecmuasında yayınlanmak üzere yaptığımız bir söyleşiden (1) bazı konuşmaları Hocamızın kendi ifadeleri ile vermek istiyorum:

"Meslek yaşantınızda sizi çok gururlandıran, söylemek istediğiniz olay veya birkaç olayı aktarmak ister misiniz?" diye sorduğumda, ilginç bir noktayı vurguladı: "Bu anılar içinde çok hoşuma giden bir durum, Kıbrıs Türkleri ve Rumlar arasında uzun yıllardan beri süregelen sıkıntılı, gergin olaylara rağmen, yanımda rum kökenli olarak Damyanos Bey'in ve Kıbrıslı Türk olarak da Önal Özsaruhanın, uzun yıllar, omuz omuza ve birbirlerine çok saygılı olarak çalışmalarını, dost olmaları ve bunu sağlamış olmam, benim için çok güzel bir anıdır" demişti. Hocamız Mevlana gibi birisi idi.

-Yine kendisi ile yapmış olduğumuz bir söyleşiden, gelmiş olduğu bu noktaya ne fedakarlıklarla ve gayretle ulaşıldığını anlamak mümkündür. Yine kendi ifadesi ile aktarıyorum: "1948'lerde, kateter temin etmeye çalışıyoruz, çok zorlanıyoruz. Nihayet bir arkadaşımızın Amerika'da yaşayan babası Türkiye'ye gelecekti, O'na ayrıntıları ile sipariş verdik ve faiz karşılığı 100 Dolar kadar parayı da bir yolla gönderdik. Geliş tarihinde hava alanında bekliyoruz, bir türlü uçak gelmiyor. Tam 48 saat hava alanında bekledik kateterleri almak için. Fakat gelen kateterin bizim istediğimiz kateterle ilgisi yok. Mikro kateter getirmiş ve hiçbir işimize yaramadığı gibi paramızı da geri alamadık. Bir diğer olay da, biz basınç ölçümlerimizi, kendi geliştirdiğimiz su manometresi ile yapıyorduk. O zaman Amerikan Sunborn manometre kullanmak istiyoruz ama, yok, getirtemiyoruz, para da yok, temsilcisi de. Nihayet, Komili, bu manometrelerin temsilciliğini almış ve bizi buldular. Almak istedik, o zaman fiyatı 3200 lira kadar idi. Firma, ancak parayı peşin verirse satabileceklerini söyledi. Frank Hoca'ya gittik, durumu söyledik. Frank Hoca, bu miktarın tamamını karısından koparamayacağını söyledi, ancak, yine de 2000 lira'sını O verdi, biz de 1200 lirasını, bir miktar faiz ödemeyi kabul ederek tanıdıklardan bulduk ve aldık. Manometreyi kullanarak çalışmalarını yapıyoruz, o arada oksijen tayinlerini de Van Slyke cihazında ölçüyoruz. Cihazın cam bölümleri sık sık kırılıyor. Biz, Aksaray semtinde camcı, Kani adında birini bulduk ve sık sık O'na cam aksamını yaptırarak. O kadar çok işimiz düştü ki, gerektiğinde her saat kendisini arayıp, tamiratını yaptırıyorduk. Bir defasında yine çok önemli bir vaka incelerken cam kırıldı, uygunsuz bir saat, aleti yaptıracağız, ama aleti götürmek için taksit parası bulamadık. Hastanede 2.5 lirayı toplayamadık. O zaman aleti sırtımıza yükleyerek, taksiye falan binmeksiz yürüyerek Aksaray'a götürdük ve tamiratı başında bekleyerek yaptırarak. Tekrar hastaneye döndük ve tetkikleri sabaha kadar bitirdik. Yani camcı Kani'nin de dijital glikozitleri çalışmalarımızda katkısı olmuştur. Bir de, fakültemize anjiyografi cihazı alırken yine gümrükte hasta hasta ateşli bir vaziyette uzun saatler bekleme mecburiyeti vardı. O beklemenin sonunda bir kulağımı kaybettim, ama hele olsun" dedi.

- Gençlere öncelikli olarak vermek istediğiniz mesaj var mı? sorusuna karşılık verdiği yanıt da O'nun önceliklerini anlamada çok dikkat çekicidir. Yine kendi ifadesi ile veriyorum: "Tüm bilimlerde olduğu gibi, son 10-20 yıllar içinde kardiyolojide de teknik

ve uygulamalarda aşırı gelişmeler oldu. Belki en fazla da kardiyolojide oldu. Teknik yöntemlerin gelişmesi ve uygulanmasının, doktorları daha çok teknisyen gibi çalışmaya yönlendirdiğini görmekteyim. Hastaların yüzü dahi görülmeden, şikayetleri ve basit muayene bulguları değerlendirilmeden, dünyanın en gelişmiş tanı yöntemleri hemen istenmekte ve yapılmaktadır. Halbuki, benim baştan beri gençlere söylediğim şey şudur: İnsanda 2 türlü kalp vardır. Biri mekanik ve organ olarak pompa görevi gören kalp, diğeri ise, insanın sevgi, saygı, güven, tatmin, hayal kırıklığı gibi duygusal özellikleri olan kalp. Birincisine tabii ki teknik yöntemlerle kolayca ulaşılabilir. Ama duygusal kalbe ulaşmak da çok önemlidir. Genç hekimler bu duygusal kalbe ulaşmayı hiç ihmal etmesinler. Eğer bunu da yaparlarsa, hastaların bu yönlerini de dikkate alırlarsa, hem kendileri daha mutlu olur, hem hastaları daha kolay iyileştirirler. Hastalarla bu empatiyi mutlaka kurmak gerekir."

O bize sadece kardiyolojiyi öğretmedi. Demokrasiyi de gösterdi: Yaşlı ve tecrübeli bir hocanın düşünceleri kadar, genç, heyecanlı bir hekimin düşünce ve değerlendirmelerinin aynı değerde olduğunu gösterdi. Bu özelliği bakımdan bizim için bir model kişi oldu.

Bana söylediği bir sözü hiç unutmuyacağım: Bir gün bir hasta yakını bir sebeple bizi kandırmaya çalışıyor, yalan söylüyordu: "Hastalarla ilişkilerinizde her şartta doğru bildiğinizi yapın. Karşınızdaki hastaların ve hasta yakınlarının sizi kandırdıklarını, aldattıklarını, size haksızlık yaptıklarını bilerseniz bile..." demişti.

Hocamız çok korumacı idi. İnanıldığı bir insanı savunmak için yüreğini ortaya koyacak kadar mert, silahını çekecek kadar da gözü kara idi. Bunun örnekleri yaşanmıştı.

Hocamızın özellikleri, güzellikleri anlatmakla bitmez. Yazımı, Benjamin Franklin'in bir sözü ile bitirmek istiyorum: "Öldükten sonra unutulmamak isterseniz ya okunmaya değer şeyler yazın, ya da yazılmaya değer şeyler yapın." Hocamız bunların her ikisini de hakkıyla yaptı.

Sevgili Hocamız: Türk tıbbına ve özellikle İstanbul Tıp Fakültesi öğretim üyelerine ve ailenize pırl pırl bir mazi, başarılarla dolu bir bilimsel miras bıraktınız. Bizler sizinle çalışmış olmaktan gurur duyuyor ve kendimizi ayrıcalıklı hissediyoruz. Siz bu dünyadan ayrıyorsunuz ama yetiştirdiklerinizin her birinde bir parça Remzi Özcan bulunduğundan emin olun, ruhunuz şad olsun...

Prof. Dr. Ahmet Remzi Özcan'ın Biyografisi

Merhum Prof. Dr. Remzi Özcan 1919 (1335) yılında Kütahya'nın Simav ilçesinde doğmuştur. Simav Tepecik İlkokulu'nda pekiyi derece ile okumuş (1925-1930), Simav Ortaokulu'ndan pekiyi derece ile mezun olmuş, İstanbul Haydarpaşa Lisesi'nin Fen kolundan 1938 yılında pekiyi derece ile mezun olmuştur. Aynı yıl İstanbul Tıp Fakültesi'nde başladığı tıp eğitimini 1944 yılında pekiyi derece ile tamamlamıştır.

1 Kasım 1944-20 Mart 1947 tarihleri arasında tabip asteğmen ve teğmen olarak askerlik görevini yapmıştır.

17 Haziran 1947 tarihinde fakültemiz II. İç hastalıkları kürsüsünde fahri asistan olarak başladığı ihtisas eğitimini, 15 Kasım 1949 tarihinden itibaren asistan kadrosuna atanarak sürdürmekte iken, 27 Eylül 1951 tarihinde 'Akciğer Deveranının Efor Testi ile Tetkiki' tezinin kabulü ile İç hastalıkları unvanını almıştır.

1948 yılında klinik direktörü Eric Frank'ın uygun görmesi ile

'hemodinami ve kalp kateterizasyonu laboratuvarı'nı kurarak sorumlusu olarak çalışmaya başlamıştır. Emekliliğinden sonra, fakültemizdeki bu laboratuvara O'nun adı verilmiştir.

1951-56 yılları arasında, aynı klinikte 'kardiyoloji bölümü sorumlu baş asistanı' ve hemodinami laboratuvarı direktörü olarak görev almıştır.

1955 yılında kardiyoloji uzmanı, 1956 yılında 'Portal Tazyik ve Portal Tazyik Artışının Genezisi ve Bunun Fizyopatolojik Neticeleri Hakkında Hemodinamik ve Klinik Çalışmalar' adlı tezi ile üniversite doçenti unvanını almıştır. Asistan kadrosunda doçent olarak görevini sürdürmekte iken, 6 Şubat 1957 tarihinde doçent kadrosuna atanmış ve kardiyoloji bölümü sorumlusu olarak çalışmaya devam etmiştir. On bir Ocak 1966 tarihinde profesör unvanı almış, 31 Temmuz 1968'de profesör kadrosuna atanmıştır.

1965-66 yıllarında ABD Hahneman Medical School Kardiyoloji Bilim Dalı'nda yurt dışı çalışmalarını sürdürmüştür.

1968 yılında, ülkemizde ilk 'Koroner Yoğun Bakım Ünitesi'ni ekibi ile birlikte kurmuştur.

Prof. Dr. Remzi Özcan 1984-1991 yılları arasında Kalp ve Damar Hastalıkları Araştırma ve Uygulama Merkezi müdürlüğü, 1977-1983 yılları arasında Kardiyoloji Bilim dalı başkanlığı, 1985 yılında bir dönem fakülte kurulu profesör üyeliği, 1988 tarihinde de fakülte yönetim kurulu üyeliği yapmıştır.

Remzi Özcan, Türk Kardiyoloji Derneği kurucularından olmuş ve 1984-1996 yılları arasında dernek başkanlığını yürütmüştür.

Son zamanına kadar, Avrupa Kardiyoloji ve American College of Cardiology Derneklerinin 'fellow' üyesi olmuştur

Merhum Özcan, İç Hastalıkları Anabilim Dalı'na bağlı Kardiyoloji Bilim Dalı öğretim üyesi olarak görev yapmakta iken, 1 Temmuz 1986 tarihinde yaş haddinden emekliye ayrılmış olup, 1 Ocak 1987 ile 31 Aralık 1991 tarihleri arasında beş dönem sözleşmeli öğretim üyesi olarak görevine devam etmiştir.

Bu tarihten sonra da aktif bilimsel ve hekimlik hayatına Florence Nightingale Hastanesinde staf olarak devam eden Prof. Dr. Remzi Özcan, aynı zamanda Florence Nightingale Hastanesi'nin ve İstanbul Bilim Üniversitesi'nin kuruluşunda görev almıştır.

Türkçe ve yabancı dilde üç yüzün üzerinde yayını bulunan Remzi Özcan, 5 ciltlik 'Tıbbi Cerrahi El Kitabı'nın editörlerinden biri olmuş ve 'Kardiyoloji 1983' kitabının editörlüğü ve yazarlığını yapmıştır.

Evli, 2 kız babası, 2 torun dedesi olan Özcan, İngilizce ve Fransızca bilmekte idi.

Sayın Özcan, 4 Temmuz 2007 tarihinde vefat etmiştir.

Yılmaz Nişancı
İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi
Kardiyoloji Anabilim Dalı
İstanbul, Türkiye

Kaynaklar

1. Özcan R, Nişancı Y. Prof. Dr. Remzi Özcan ile Söyleşi. Prof. Dr. Yılmaz Nişancı'nın Röportajı - Söyleşi. Anadolu Kardiyol Derg 2004; 3: 282-4.